

УДК 808.26 (07.07)

Да пытання аб структуры падручніка (дапаможніка) па дысцыпліне “Беларуская мова. Прафесійная лексіка”

Гіруцкая Л.А., Міцкевіч К.М.

Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт

Падручнік – важнейшы сродак аптымізацыі вучэбнага працэсу, таму значэнне яго якасці і адпаведнасці камунікатыўным мэтам навучання пэўнай катэгорыі студэнтаў цяжка пераацаніць. Калектыў выкладчыкаў кафедры беларускай і рускай моў працуе над дапаможнікам па беларускай мове для студэнтаў БНТУ, які будзе складацца з чатырох частак (на 2004г. запланаваны выхад з друку першай часткі). Працуючы на рукапісам дапаможніка, аўтары ставяць задачу арганізаваць (палепшыць) навучанне пэўнай катэгорыі студэнтаў, зыходзячы з уласнага педагагічнага вопыту і імкнучыся пазбавіцца недахопаў існуючых падручнікаў.

У цяперашні час для выкладання дысцыпліны “Беларуская мова. Прафесійная лексіка” Міністэрствам адукацыі РБ зацверджаны два вучэбныя дапаможнікі (падручнікі): Ляшчынская В.А. Беларуская мова. Тэрміналагічная лексіка: Вучэб. дапамож.—Мн: РІВШ БДУ, 2001.—256 с.; Міксюк Р.В. Беларуская мова. Прафесійная лексіка: Вучэбн. дапам. для студэнтаў тэхнічных спецыяльнасцей ВНУ.- Мн.:БДТУ, 2002. - 144 с.

Падручнік В.А. Ляшчынскай арыентаваны на тыповую праграму “Беларуская мова. Прафесійная лексіка. Вучэбная праграма для вышэйшых навучальных устаноў” (Мінск, 2001). Ён складаецца з шасці раздзелаў, аб’ём якіх неаднолькавы – ад 13 старонак у другім да 80 у шостым. Кожны раздзел уключае тэарэтычны матэрыял у выглядзе тэкстаў, пытанні для кантролю ведаў, 8-12 разнастайных практыкаванняў рознага характару і ўзроўню. Значнае месца адведзена лексічным, фразеалагічным, марфалагічным і сінтаксічным асаблівасцям мовы навукі. Грунтоўна падабраны тэарэтычны матэрыял, распрацавана паслядоўная сістэма практыкаванняў, якія прымушаюць на аснове актыўнага пошуку патрэбнай інфармацыі на базе мікратэкстаў усвядоміць асаблівасці навуковай мовы. Тым не менш, на наш погляд, выкананне заданняў павінна прыводзіць

студэнтаў не толькі да ўмення знаходзіць у тэксце тыя ці іншыя моўныя факты і з’явы, але і актыўна і правільна карыстацца імі ў працэсе вучэбна-навуковай дзейнасці. Сістэма жанраў навуковай літаратуры ў дадзеным падручніку ўвогуле не прадстаўлена, і, адпаведна, неабходныя для практычнага авалодання навуковым стылем заданні адсутнічаюць.

Несумненнай вартасцю падручніка В.А. Ляшчынскай з’яўляецца раздзел, прысвечаны тэрміналагічнай лексіцы. Аўтар раскрывае спецыфіку тэрмінаў, дае іх лексіка-граматычную характарыстыку, аналізуе паходжанне і ўтварэнне, ілюструючы багатым, цікавым і разнастайным матэрыялам і сістэмай практыкаванняў. Але паколькі падручнік прызначаны студэнтам любых нефілалагічных спецыяльнасцей, ён, зразумела, не можа задаволіць патрэбы ўсіх спецыяльнасцей.

Недастаткова мала месца, як нам здаецца, у падручніку адведзена вывучэнню такіх важных з пункту погляду развіцця асобы пытанняў, як месца беларускай мовы сярод іншых моў свету, гістарычныя этапы развіцця беларускай мовы. У адпаведным раздзеле адсутнічае інфармацыя аб прадугледжаных праграмай персаналіях.

Дапаможнік Міксюк Р.В. адрасуецца студэнтам I курса тэхнічных ВНУ (пераважна студэнтам БДТУ). Структурна ён складаецца з дзвюх частак. У першай частцы сістэматызаваны матэрыял па пяці раздзелах: “Лексікалогія. Тэрміналогія”, “Графіка. Фанетыка. Арфаэпія”, “Арфаграфія”, “Словаўтварэнне”, “Марфалогія”, “Сінтаксіс”. Другая частка – гэта тэксты для перакладу па агульных і вузкаспецыяльных вучэбных дысцыплінах, даведнік спецыяльных канструкцый, кароткі руска-беларускі тэрміналагічны слоўнік і ўзоры справавых папер. Аўтар досыць удала спалучае граматычны матэрыял і камунікатыўныя тэмы. Прадугледжаны заданні на напісанне анатацый і рэцэнзій. У цэлым дапаможнік грунтоўна рыхтуе студэнтаў да авалодання беларускай мовай у сферы прафесійных зносін. Аднак яго структура і напавенне не суадносяцца з прадугледжанымі тыпавай праграмай.

Зыходзячы з праведзенага сціслага аналізу, уласнага вопыту і разумення задач выкладання беларускай мовы студэнтам БНТУ, лічым мэтазгоднымі наступныя структуру і крытэрыі адбору матэрыялу нашага дапаможніка:

1. Структура дапаможніка павінна адпавядаць тыпавай праграме Міністэрства адукацыі, рабочай праграме кафедры і вучэбным стандартам. Мяркуюцца неабходным уключыць у дапаможнік такія тэмы, як “Функцыянальныя стылі сучаснай беларускай літаратурнай мовы” і “Культура маўлення”.

2. З улікам таго, што студэнты маюць 2–4-гадовы перапынак паміж школьным і універсітэцкім курсамі беларускай мовы, дапаможнік павінен уключаць такую сістэму паслядоўных заданняў па арфаграфіі, граматыцы, пунктуацыі пад рубрыкамі “Праверце сябе”, “Так правільна па-беларуску” і да т.п., каб выкананне такіх заданняў не становілася самазаймай заняткаў і не паўтараўся школьны курс. Лексічнае напаміненне такіх заданняў павінна быць звязана са спецыяльнасцямі студэнтаў БНТУ.

3. Разумеючы нашу дысцыпліну як сродак гуманітарызацыі адукацыі ў тэхнічнай ВНУ, лічым абавязковым тэматычнае і інфармацыйнае пашырэнне зместу раздзелаў “Мова і грамадства”, “Паходжанне і развіццё беларускай мовы”.

4. Кожны раздзел павінен змяшчаць збытکوўную колькасць матэрыялу, якая звычайна прызнаецца недахопам падручніка. Але мы выходзім з канкрэтных умоў нашай ВНУ і вызначаных вышэй задач. Мы маем у якасці навучэнцаў студэнтаў самых разнастайных спецыяльнасцей; колькасць гадзін на выкладанне курса вельмі адрозніваецца па факультэтах. Таму кожны раздзел павінен уключаць матэрыялы для самастойнай працы студэнтаў, тэксты для складання рэфератаў, для канспектавання і падрыхтоўкі выступленняў, дадаткі з інфармацыяй аб персаналіях і мікратэксты пад рубрыкамі “Гэта цікава”, “Ці ведаеце вы, што...”. Менавіта падобная збытکوўнасць матэрыялу павысіць матывацыю, дазволіць улічыць спецыфіку кожнай групы, дасць магчымасць індывідуалізацыі навучання, паспрыяе самастойнай працы студэнтаў, творчай дзейнасці і ўзаемадзеянню выкладчыкаў і студэнтаў. На гэта накіроўваюць і патрабаванні сучаснай метадыкі, і патрабаванні часу.